

Білоус В. С. Соціально-комунікаційна роль бібліотеки ЗВО в контексті інклюзивної освіти та принципів безбар'єрності. *Бібліотека і книга в контексті часу* : матеріали XVI Науково-практичної конференції за міжнародною участю, 28-30 квітня 2026 р./ Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. Київ, 2026. **URL:**

УДК 027.7:316.77]:378-56.2/.3

В. С. Білоус

директор бібліотеки
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

Соціально-комунікаційна роль бібліотеки ЗВО в контексті інклюзивної освіти та принципів безбар'єрності

Анотація. У даній статті підкреслено актуальність теми, яка охоплює суб'єкт (бібліотека закладу вищої освіти), об'єкт (доступ до знань) і методологічну рамку (інклюзія та безбар'єрність). Наведені основні законодавчі документи з даного питання. Окремо акцентовано увагу на соціокультурні та освітні виміри в інклюзивному просторі бібліотеки. Висвітлено досвід бібліотеки ВДПУ ім. М. Коцюбинського щодо формування інклюзивної бібліотеки та безбар'єрного середовища. Відображено застосування інформаційно-комунікаційних технологій для ефективної реалізації завдань бібліотеки. Обґрунтовано необхідність цифровізації та створення відкритих освітніх інформаційних ресурсів. Визначено основні тенденції та стратегію діяльності бібліотеки у формуванні інклюзивного простору, інклюзивної компетентності та безбар'єрності.

Ключові слова: інклюзивна освіта; інклюзивна бібліотека, безбар'єрне середовище, цифрова безбар'єрність, відкриті освітні ресурси, інформаційно-комунікаційні технології, соціально-комунікаційна діяльність бібліотеки, бібліотека ВДПУ ім. М. Коцюбинського.

The social and communication role of the library of a higher education institution in the context of inclusive education and the principles of barrier- freeness

Abstract. This article emphasizes the relevance of the topic, which covers the subject (library of a higher education institution), the object (access to knowledge) and the methodological framework (inclusion and barrier-freeness). The main legislative documents on this issue are presented. Special attention is paid to the socio-cultural and educational dimensions in the inclusive space of the library. The experience of the library of the M. Kotsiubynskyi State University of Public Administration in forming an inclusive library and a barrier-free environment is highlighted. The use of information and communication technologies for the effective implementation of the library's tasks is reflected. The need for digitalization and the creation of open educational information resources is substantiated. The main trends and strategy of library activities in the formation of an inclusive space, inclusive competence and barrier-freeness are determined.

Keywords: inclusive education; inclusive library, barrier-free environment, digital barrier-freeness, open educational resources, information and communication technologies, social and communication activities of the library, library of the M. Kotsiubynskyi VSPU.

Постановка проблеми та актуальність дослідження. Сьогодні проблема інклюзії, інклюзивної освіти, безбар'єрності є важливим стратегічним пріоритетом України, актуальною темою обговорення на державному, науковому та практичному рівнях. Забезпеченню інклюзивного доступу до освіти та ефективного використання якісних освітніх ресурсів сприяє документ ЮНЕСКО Recommendation on Open Educational Resources (OER). Різновекторна діяльність університетів із виконання цих Рекомендацій, зокрема на міжнародному рівні, передбачає створення глобального пулу культурно різноманітних, актуальних на місцевому рівні, гендерно чутливих, доступних, відкритих освітніх ресурсів різними мовами та форматами [14]. Національною стратегією із створення безбар'єрного простору в Україні визначено основні напрями реалізації політики безбар'єрності: фізична, інформаційна, цифрова, суспільна та громадянська, освітня [10].

Реалізація прав та можливостей для кожної людини, створення «суспільства для всіх» передбачає рівний доступ до знань та відкриває широкий аспект для розвитку кожного громадянина країни, захист та інтегрування у соціум усіх верств населення, зокрема осіб з особливими потребами, забезпечує створення комфортного інклюзивного простору [12].

Глобалізація та трансформація суспільства до європейського освітнього простору створюють виклики традиційним системам поширення інформації та передачі знань. У зв'язку з цим стрімко зростає потреба в безбар'єрному доступі до інформації, збільшується кількість її споживачів, змінюються форми й засоби поширення інформації, удосконалюються її технічні можливості, що відповідають міжнародному принципу: «відкритому суспільству – відкриті ресурси» [8].

Інклюзивна освіта, яка передбачає доступ та рівні можливості для навчання всіх студентів, незалежно від їхніх фізичних, інтелектуальних, соціальних, емоційних чи вербальних особливостей, є ключовим елементом сучасної освітньої системи. Проблема полягає в тому, що, незважаючи на зростаюче розуміння та прийняття інклюзивної освіти як необхідної умови для розвитку включеного та справедливого суспільства, багато країн, у тому числі

і Україна, стикаються з викликами у її реалізації. Ці виклики включають нестачу ресурсів, необхідних для підтримки інклюзивних програм, обмежені можливості підготовки педагогів, недостатнє усвідомлення та підтримка інклюзивної освіти на рівні політики та практики [1].

Завдання усунення бар'єрів особливо актуальне для України, перед якою нині постали безпрецедентні виклики. Саме бібліотеки надають вільний і необмежений доступ до знань, ідей, культури й інформації та відіграють важливу роль у розвитку як суспільства в цілому, так і окремої особистості [9].

Аналіз досліджень. У статті проаналізовано публікації, присвячені питанням інклюзії, безбар'єрності, зокрема соціально-комунікаційній ролі бібліотеки у формуванні інклюзивної компетентності, безбар'єрного освітнього простору. Серед вітчизняних вчених, які досліджують питання інклюзії, безбар'єрності: Л. Батченко, О. Баула, В. Бондар, В. Бочарова, Л. Бровчак, І. Демченко, А. Капська, Т. Колеснікова, А. Колупаєва, Н. Розколуца, О. Сербін, С. Харченко, А. Хіля, М. Чайковський, І. Штулер та інші.

У ході проведення дослідження використано методи загальнонаукового спрямування: аналіз, синтез, узагальнення. Основна мета даного дослідження – показати роль і значення діяльності університетської бібліотеки в контексті інклюзивної освіти та принципів безбар'єрності, акцентувати увагу на важливість інтеграції осіб з особливими освітніми потребами в інклюзивне середовище навчального закладу.

Виклад основного матеріалу. Важливою складовою сучасного суспільства є доступність інфраструктури, послуг, інформації. Це означає, що всі люди повинні мати рівні можливості для реалізації своїх прав. Реформування вищої школи в Україні, орієнтованої на західноєвропейські стандарти, неможливе без створення безбар'єрного освітнього середовища, яке охоплює соціокультурні та освітні виміри й забезпечує широкий доступ до якісної освіти особам з особливими освітніми потребами. До категорії осіб з особливими освітніми потребами підпадають не тільки люди з інвалідністю, а й внутрішньо переміщені особи, біженці, та діти, які потребують додаткового

та тимчасового захисту, особи, які здобувають спеціалізовану освіту або можуть прискорено опанувати зміст навчальних предметів тощо.

Питання інклюзії, впровадження інклюзивної освіти, формування та інтеграція здобувачів вищої освіти в інклюзивне освітнє середовище є важливим вектором роботи ВДПУ імені М. Коцюбинського, де навчаються студенти з особливими освітніми потребами та які готують кваліфікованих фахівців для роботи у сфері інклюзії, спроможних ефективно виконувати свої професійні обов'язки в інклюзивному середовищі. В університеті належна увага приділяється питанню інклюзивної освіти, формуванню інклюзивного освітнього середовища, забезпечення дотримання прав осіб з інвалідністю та інших мало мобільних груп в усіх сферах навчального процесу та повного їх включення в соціум, а також створенню безперешкодного доступу для осіб з обмеженими фізичними можливостями. В університеті створено безбар'єрне середовище для кожного учасника освітнього процесу: облаштування прилеглої території для комфортного пересування людей з інвалідністю, встановлення пандусів, ліфтів, обладнання сходів спеціальним маркуванням та покриттям, відповідна ширина дверних прорізів та коридорів, відсутність порогів та перепадів висоти підлоги, спеціальне обладнання санвузлів, облаштування захисних споруд цивільного захисту, встановлені тактильні та візуальні елементи доступності для отримання інформації. Мнемосхеми (плани території, поверху, евакуації тощо) містять основну інформацію для користувачів з вадами зору, яка сприяє самостійній навігації на території навчального закладу.

Сьогодні в університеті навчається 1278 здобувачів вищої освіти, які потребують особливої уваги та підтримки, створюються всі умови, аби кожен студент почував себе безпечно, мав відчуття приналежності до колективу. В університеті функціонує Центр підтримки студентів, метою створення якого є забезпечення рівного доступу до якісної освіти особам, які цього потребують, шляхом організації освітнього процесу на основі застосування особистісно-орієнтованих методів навчання, з урахуванням індивідуальних особливостей здобувачів вищої освіти

Освіта і робота з молоддю є основою у пропагуванні спільних європейських цінностей та враховує досвід Європейського союзу, що реалізовується в університеті програмою Еразмус + модуль Жан Моне, однією із яких є «Соціальна інтеграція дітей з особливими потребами у середовищі різноманіття та інклюзії: європейські підходи» [5].

Зауважу, що важливим структурним підрозділом університету, який бере безпосередню участь у формуванні інклюзивного середовища, безбар'єрного простору є бібліотека, яка, використовуючи різноманітні форми і методи роботи, впроваджує новітні освітні стандарти, серед яких – інклюзивна освіта. Інклюзія в сфері інформаційно-бібліотечного обслуговування базується на забезпеченні користувачів з особливими освітніми потребами доступними, безбар'єрними можливостями щодо отримання бібліотечних послуг. Бібліотека вмонтована в єдиний інформаційно-комунікаційний простір навчального закладу, активно співпрацює з кафедрами університету, відділом молодіжної політики та соціальної роботи, центром підтримки студентів, психологічними службами, навчальними центрами та іншими фахівцями (педагогами, психологами, медиками, соціальними працівниками) для обміну досвідом та розширення спектру послуг для користувачів.

Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, виклики сьогодення ставлять високі вимоги перед бібліотекою, зумовлюють необхідність зміщення акцентів у її функціонуванні бібліотеки. Сьогодні університетська бібліотека – це не просто «сховище книг», а активний посередник між знаннями та користувачем, багатогранний інтелектуальний та соціокультурний простір. Університетська бібліотека як суб'єкт формування інклюзивного середовища та інклюзивної компетентності налагоджує функціонування системи бібліотечно-інформаційного обслуговування користувачів з особливими потребами та формування інформаційного контенту на базі сучасних інформаційних технологій. Освітні виміри інклюзивного простору передбачають:

- Рівні можливості для навчання та досліджень, забезпечення доступу до навчальних матеріалів: надання навчальних матеріалів у різних форматах, адаптованих до потреб різних категорій користувачів.
- Створення гнучкого навчального простору: облаштування бібліотеки різноманітними зонами для індивідуальної та групової роботи, з урахуванням потреб різних форм навчання, сприяє підвищенню ефективності освітнього процесу.
- Заохочення до самостійного навчання та досліджень: доступність широкого спектру ресурсів, кваліфікована допомога бібліотекарів та сприятлива атмосфера для самостійного пошуку знань та проведення досліджень.
- Підтримка академічної доброчесності: бібліотека відіграє важливу роль у навчанні студентів принципам академічної доброчесності та правильному цитуванню джерел, що є особливо важливим в інклюзивному середовищі, де можуть існувати різні рівні попередньої підготовки [4].

Бібліотека надає доступ до різноманітних ресурсів, забезпечує майбутніх вчителів широким спектром інформаційних матеріалів з інклюзивної освіти: наукова література; методичні матеріали; художня література; електронні ресурси. Таким чином долучається до формування інклюзивної компетентності педагогів, здійснює велику інформаційну та бібліотечно-бібліографічну роботу щодо підготовки майбутнього вчителя, який свої знання з інклюзивної освіти використовуватиме у подальшій педагогічній діяльності [12].

Сьогодні особливого значення набуває цифрова трансформація бібліотеки ЗВО як важливого інструменту забезпечення безбар'єрного доступу до наукових знань, впровадження нових форматів представлення даних, збільшення електронних ресурсів, використання відкритих освітніх ресурсів, створення бібліотечних сервісів для віддалених користувачів. Враховуючи зростаючу роль цифрових ресурсів, бібліотека приділяє значну увагу забезпеченню їхньої доступності. Це включає розробку вебсайту та формування електронних ресурсів, що відповідають стандартам веб-

доступності WCAG (Web Content Accessibility Guidelines), надання підтримки у використанні цифрових технологій.

Значну допомогу у популяризації інклюзивного навчання надає сайт бібліотеки, на якому представлені матеріали для людей з особливими потребами: візитка сайту, віртуальна аудіо полиця художніх творів, посилання на корисні сайти. Під час воєнного стану бібліотека Вінницького педуніверситету акцентувала увагу на подальше створення безбар'єрного цифрового контенту, забезпечила загальнодоступний віддалений доступ через сайт та інтернет-каталог, продовжила наповнення низки краєзнавчих інтернет-проектів, у яких відображаються події сьогодення.

Застосовуючи новітні інформаційно-комунікаційні технології, дистанційні форми навчання, опановуючи відповідні уміння і навички, впроваджується відкрита наука та освіта, забезпечується безбар'єрний відкритий доступ до них. В університеті підтримується політика Відкритої освіти, що передбачає розробку відкритих освітніх ресурсів та їх інтеграцію до навчальних програм, підкреслює життєздатність та цінність засобів відкритої освіти у викладанні та навчанні, допомагає впровадити OER у університеті. Користувачі можуть без витрат отримати доступ до відкритих освітніх ресурсів – широкого спектру високоякісних та гнучких навчальних матеріалів, використовувати, розповсюджувати і перерозподіляти їх. Усе це має принципове значення для ефективного функціонування сучасного цифрового навчального середовища закладів вищої освіти [6].

Сьогодні помітно зростає роль університетських бібліотек як центрів інклюзії та відкритої науки. Адже відкриті підручники – це доступність, справедливість, інклюзивність, безбар'єрність і різноманіття в освіті для всіх студентів, особливо для студентів з особливими освітніми потребами. Наразі пріоритетні напрями роботи університетської бібліотеки – формування потужної електронної бібліотеки; впровадження інновацій; створення та забезпечення вільного та необмеженого доступу до електронних ресурсів. Бібліотека є інформаційною основою, яка містить у собі впорядкований фонд електронних документів, сформованих у відповідних параметрах і програмно-

технологічне забезпечення, що дозволяє створювати, опрацьовувати, використовувати та зберігати цей фонд [13, с. 250]. Таким чином зазначу, що бібліотеки ЗВО є важливими ланками щодо доступу суб'єктів освітньої діяльності до відкритих освітніх ресурсів та сприяють підвищенню якості освіти, відіграють важливу роль у накопиченні та збереженні відкритих електронних ресурсів, забезпечують їх доступність

Можливість усунення системної нерівності в освіті завдяки заохоченню ефективного, інклюзивного та справедливого доступу до якісних академічних ресурсів мотивує бібліотекарів постійно шукати нові шляхи й ініціювати нові проєкти [7]. Вже декілька років поспіль діє інклюзивний проєкт «Бібліотека без меж. Інклюзивна бібліотека» для людей з особливими освітніми потребами (вадами зору), який передбачає подальше формування інклюзивної бібліотеки, забезпечення та вдосконалення інклюзивного простору. Активно поповнюється головна сторінка та аудіополиця (інклюзивна освіта), яка містить близько 400 аудіозаписів художніх творів.

Особливістю діяльності сучасної бібліотеки як інституції соціалізації молоді з обмеженими фізичними можливостями є інтеграція цієї категорії користувачів у життя громади, що реалізується через освітню, дозвілєву, творчу, інформаційну та волонтерську діяльність [3]. Сьогодні університетська бібліотека – «третє місце» та інклюзивний хаб, безпечне середовище для соціалізації користувачів.

З метою поліпшення обслуговування студентів з особливими освітніми потребами та створення для них комфортних умов для навчання у бібліотеці створені інклюзивні ресурсні тихі зони, облаштовані у відповідності до особливих потреб користувачів бібліотеки: спокійний інтер'єр, спеціальні архітектурні рішення, мобільні комфортні меблі, гнучкі робочі місця, адаптовані для різних потреб, що забезпечує легку навігацію та доступність, комп'ютерне та мультимедійне обладнання, спеціальні дидактичні матеріали, комп'ютерні програми та засоби сприйняття інформації, пристосовані до потреб користувачів. Організація інклюзивного середовища у книгозбірні передбачає не лише пристосування приміщення та самого робочого місця до

обслуговування та надання інформації користувачам з особливими потребами, а й навчально-методичне забезпечення, індивідуальний підхід до кожного.

Бібліотечні працівники проявляють особливу увагу до цієї категорії користувачів, вміють підібрати потрібні матеріали, а також здатні прогнозувати можливі труднощі, адекватно реагувати, нормально контактувати і вчасно надавати необхідну допомогу нашим особливим користувачам. Університетська бібліотека є важливим осередком соціальної інтеграції та культурного обміну, яка сприяє:

- Подоланню бар'єрів: забезпечення фізичної доступності, а також доступності інформації в різних форматах (аудіокниги, електронні ресурси з можливістю налаштування) руйнує бар'єри для користувачів з інвалідністю та особливими освітніми потребами.
- Створенню відчуття приналежності: організація різноманітних заходів (тематичні дискусії, кіноклуби, виставки тощо), що враховують інтереси різних соціальних груп, сприяє формуванню спільноти та відчуття приналежності до університетського життя.
- Підтримці соціальної справедливості: забезпечуючи рівний доступ до інформації та знань для всіх, бібліотека відіграє важливу роль у боротьбі з соціальною нерівністю та сприяє розширенню можливостей для самореалізації.

Створення інклюзивного середовища в університетській бібліотеці є не просто питанням забезпечення рівних прав, а й потужним інструментом для збагачення соціокультурного життя університету та підвищення якості освітнього процесу. Бібліотека сприяє справі виховання у студентської молоді кращих людських і громадянських якостей, інформує про інформаційні ресурси на допомогу навчанню та вихованню дітей з особливими потребами. Серед найпоширеніших видів культурно-просвітницької діяльності бібліотеки, де розглядаються питання інклюзії, відзначимо такі: книжкові виставки; віртуальні виставки; інформаційні та інформаційно-тематичні огляди; тематичні, тематично-коментовані та інформаційні перегляди; бесіди, зустрічі, презентації; Дні кафедри; Дні інформації тощо. Бібліотекою

організовані книжкові виставки: «Інклюзивна освіта та управління школою», «Інклюзивна освіта», «Основи інклюзивної освіти» [2].

Сьогодні суттєво змінюється роль бібліотечного фахівця, який виконує функцію фасилітатора (консультанта-навігатора). Бібліотекар не просто видає книгу, а допомагає орієнтуватися в інформаційному морі, надає професійні консультації різним категоріям користувачів. Бібліотека в цій системі є ключовою ланкою, яка перетворює «інформаційний шум» на зрозумілі та доступні знання для кожного.

Бібліотека долучається до формування інклюзивної компетентності педагогів, здійснює велику інформаційну та бібліотечно-бібліографічну роботу щодо підготовки майбутнього вчителя, який свої знання з інклюзивної освіти використовуватиме у подальшій педагогічній діяльності [5]. Бібліотечні фахівці надають необхідні ресурси та консультаційну підтримку для виконання навчальних завдань, написання унікальних курсових та дипломних робіт з інклюзивної тематики, дотримуючись принципів академічної доброчесності, проводять консультації для представників різних груп користувачів (студенти з особливими освітніми потребами, іноземні студенти, студенти з різних соціально-економічних верств). Бібліотека все більше використовує технології для адаптації послуг та ресурсів до індивідуальних потреб користувачів. Це включає рекомендаційні системи, налаштування інтерфейсів електронних ресурсів, а також індивідуальну підтримку з боку бібліотекарів.

Бібліотечні працівники, як прихильники відкритості знань та інновацій підтримують ініціативу організації безбар'єрного доступу до інформаційних ресурсів різним категоріям користувачів. Бібліотека формує інклюзивний простір та створює інклюзивну бібліотеку, як для тих, хто навчається і потребує особливих умов та сприяє формуванню інклюзивної компетентності майбутніх педагогів, фахівців інклюзивної освіти. Реалізуючи один із напрямів політики безбар'єрності – освітню безбар'єрність, створюються рівні можливості та вільний доступ до освіти, зокрема освіти протягом життя, а також здобуття іншої професії, підвищення кваліфікації та опанування

додаткових компетентностей. Бібліотека бере активну участь у конференціях, нарадах, семінарах, форумах з інклюзії (Міжнародний конгрес на базі ВДПУ імені М. Коцюбинського «Освіта дітей з особливими потребами: від інституалізації до інклюзії»). Другий рік поспіль в освітньо-науковому центрі «Хаб NotBox» ВДПУ імені М. Коцюбинського проводиться Подільський форум «(не)Все про інклюзію» мета якого: започаткувати традицію щорічного обміну досвідом, інноваційними практиками та натхненням між фахівцями, які працюють у сфері інклюзії, створити платформу вільного обговорення сучасних викликів, що існують в інклюзивному освітньому та суспільному середовищі громад Поділля.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Основною умовою створення сучасного освітнього та інформаційного інклюзивного середовища є реформування фізичного просторово-предметного оточення, формування інформаційних ресурсів та активне впровадження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій. В результаті дослідження визначено, що бібліотека сучасного навчального закладу за своєю філософією повинна бути інклюзивною, безбар'єрною. Однак, зауважу, що безбар'єрність – це не благодійність, а забезпечення базового права людини на інформацію.

На досвіді роботи бібліотеки ВДПУ ім. М. Коцюбинського показано, як реалізується соціально-комунікаційна функція освітянської книгозбірні, формується інклюзивне, безбар'єрне середовище для осіб з особливими освітніми потребами та для майбутніх фахівців інклюзивної освіти. Ефективність сприяння інноваціям в навчально-педагогічному процесі в значній мірі залежить від стану взаємодії бібліотеки та ЗВО, що функціонують в єдиному інформаційному просторі і є для студентів важливим джерелом знань, забезпечує виконання стратегічного завдання бібліотеки – підготовка компетентних спеціалістів, які відповідають сучасним європейським вимогам, відповідає принципам інклюзивності, безбар'єрності. Гіпотеза даного дослідження полягає у тому, що інтеграція ефективних стратегій інклюзивної освіти, адаптованих до умов ризиків сьогодення, сприяє покращенню якості

освіти та забезпеченню рівному доступу до навчання всіх здобувачів вищої освіти, включаючи осіб з особливими освітніми потребами.

Це означає готовність прийняти людину з особливими освітніми потребами, створити сприятливе середовище для її розвитку. Бібліотека, як територія соціальної інклюзії людей з особливими освітніми потребами, сприяє створенню освітнього середовища, яке б відповідало потребам і можливостям кожного студента. Адже інклюзія – це про довіру, підтримку, емпатію, прийняття кожної окремої людини. Виходячи з цього зазначу основні стратегічні вектори розвитку у створенні інклюзивного та безбар'єрного інформаційного простору: відкритість, доступність, якісні знання – бібліотечний вимір безбар'єрності.

Список бібліографічних посилань

1. Батченко Л. В., Штулер І. Ю., Баула О. В. Соціальна відповідальність інклюзивної освіти закладів вищої освіти в умовах військового конфлікту. *Журнал стратегічних економічних досліджень*. 2023. 6(17). С. 8–16.

2. Білоус В. С. Інклюзивне середовище бібліотеки: стратегія розвитку. *Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими освітніми потребами* : збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції. Вінниця, 2018. Т. 1. С. 31–34.

3. Білоус В. С. Освітнянська книгозбірня – територія інклюзивного простору. *Бібліотечний форум: історія, теорія і практика*. 2020. №1. С. 17–20.

4. Білоус В. С. Соціокультурні та освітні виміри в інклюзивному середовищі бібліотеки закладу вищої освіти. *Бібліотечна справа у сучасних інформаційно-комунікативних процесах: тенденції та перспективи* : Х Науково-практична online конференція (з нагоди 450-річчя заснування Острозької академії), 26–31 травня 2025 р. Острог, 2025. URL <https://conf.oa.edu.ua/index.php/libconf/npc10/paper/view/491/139>

<https://conf.oa.edu.ua/index.php/libconf/npc10/schedConf/presentations>

5. Білоус В. С., Бровчак Л. С., Старовойт Л. В. Інтеграція осіб з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: досвід Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. *University Library at a New Stage of Social Communications Development. Тема 2024 «На шляху посилення справедливості, різноманітності, доступності, інклюзії»*: IX-а Міжнародна конференція / Н Б УДУНТ, Дніпро) 3-4 жовтня 2024 р. URL: http://conflib.diit.edu.ua/Conf_univ_Library_2024/.

http://conflib.diit.edu.ua/Conf_univ_Library_2024/paper/view/31436

6. Гаврилова Л. Н., Воронова Н. С. Відкритий доступ до освітніх ресурсів як необхідна умова формування цифрового навчального середовища нового покоління. *Теорія та методика навчання (з галузей знань)*. Спецвипуск. 2019. С. 61–65.

7. Колесникова Т. Відкриті освітні ресурси та відкриті підручники в контексті укріплення потенціалу лідерства бібліотек ЗВО в доступності знань. *Вісник Книжкової палати*. 2023. №7. С. 3–15. DOI: 10.36273/2076-9555.2023.7(324).3-15.

8. Лазаренко Н. І., Білоус В. С. Безбар'єрні знання та інформаційно-бібліотечні ресурси – вимога сьогодення. *Бібліотеки, архіви, музеї в умовах війни*: XXVII Всеукраїнська онлайн науково-практична конференція «Короленківські читання», 24-25 жовтня 2024 р. / Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г. Короленка. Харків, 2024. URL: https://archive.org/details/2024_20250604/page/32/mode/2upl.

9. Методичні рекомендації з питань створення безбар'єрного простору в публічній бібліотеці / Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого ; підготувала Н. Розколупа, за заг. ред. О. Сербіна. Київ, 2024. 54 с. URL: <https://profy.nlu.org.ua/file/2024/metod20.03.24.pdf>.

10. Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 р. : схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.04.2021 р. № 366-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text>

11. Стратегія впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року: перспективи втілення. URL: <https://jurfem.com.ua/stratehiya-hendernoyi-rivnosti-v-osviti-2030>

12. Bilous V. S., Brovchak L. S. The role of the library in the formation of inclusive competence of future teachers: relevance, directions, experience. *University Library at a New Stage of Social Communications Development : Conference Proceedings*. 2020. №5. P. 77–85. DOI: 10.15802/unilib/2020_220655.

13. Institutional Repositories as a Global Dissemination Tool of Educational and Scientific Information / N. Lazarenko et al. *Encounters in Theory and History of Education*. 2022. №23. P. 241–258. DOI: 10.24908/encounters.v23i0.15230.

14. Recommendation on Open Educational Resources (OER). 2019. UNESCO. URL: <https://www.unesco.org/en/legal-affairs/recommendation-open-educational-resources-oer>].